

Farnosť Nový Ruskov

Chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky vo Velkom Ruskove.

Terajšia farnosť Nový Ruskov v minulosti, v dokladoch a v pamäti obyvateľov sa spomína ako Veľký Ruskov a Malý Ruskov. To znamená, že sa skladá z týchto dávnych dvoch dedín. Tak je táto farnosť evidovaná aj vo vizitačnom protokole mukačevského biskupa Michala Manuila Olšavského (1743 -1767), ktorý túto farnosť navštívil v roku 1750, o čom spísal o tom vizitačný protokol, ktorý sa zachoval v origináli.: *“Farnosť Ruskov. Farárom je tu Jakub Vyrovskij, vysvätený biskupom Bizanciom v roku 1729 a menovaný na túto farnosť. Býva na funduši s malickou záhradou, vydelených z pozemkov zemepána Homonaya. Spôsobilých k spovedi je 300 osôb. Fíliu má Malý Ruskov vo vzdialenosti na štvrt hodiny od chrámu, tu spôsobilých k spovedi je 90 osôb.*

V Ruskove je samostatných hospodárstiev 24, ktorí na údržbu kňaza platia ročne 2/4 žita, ostatní sú bíreši, poddaní.

Miestny kňaz odbavuje bohoslužby podľa predpisu, sťažnosť na neho neboli žiadne. Má príručky kazateľské „Vinec“ a „Kazus“, a to vlastné. V chráme je krstiteľnica. Má matriku pokrstených od r. 1735.

Kňazské rúcha sú tri: jedno z domáceho plátna, druhé z látky, tretie čierne. Stichare dva.

Kantora vyučeného nemajú. Prikázané je zvoniť na „Anhel Hospodeň“.

Chrám je drevený, v dobrom stave. Kedy bol pôvodný chrám postavený, nevie sa. Ľudia hovoria, že ich dávno nazývali kalvínmi. Terajší chrám bol vybudovaný pred siedmimi rokmi (1743) a bol posvätený Michalom Manuilom Olšavským. Chrám má všetky predpísané ikony a sú posvätené. Oltár je dosť veľký a bol nájdený čistý. Tambornákulum (kivot) s obrazom, pekný, darochraniteľnica (cibórium) cinová, vo forme krabičky. Čaša (kalich) medená a dávna

antimens biskupa Bizancia (1716-1733). Služebník, Trebník a všetky liturgické knihy okrem Triody pôstnej majú opravené (previazané). Žertevník je dobrý.

Dvere na chráme majú železný zámok. Zvony sú tri , požehnané terajším biskupom súčasne s posviackou chrámu pred 7 rokmi. Chrám posvätený Pokrovu prečistej Panny Márie. Cintorín ohradený dobre.

□

Pred 34 rokmi (1716) jeden veriaci farnosti nechal pre chrám na troch miestach chotára: 5 kablíkov, 4 kablíky, 3 kablíky, a to ornej pôdy a dva úle včiel. To všetko zabezpečil testamentom.“³⁶

Štátny oblastný archív v Košiciach má okrem iných listín v úschove aj matriky grécko- katolíckej cirkvi farnosti Veľký Ruskov od roku 1786 do roku 1895, kedy vznikli štátne matriky. Odpisy z posledných rokov z týchto matrik sa nachádzajú na miestnej fare.

Drevený chrám v Ruskove, postavený v roku 1743, ako i tie, ktoré boli pred ním od nepamäti, vymenili ďalšie drevené. Roku 1790 veriaci Ruskova postavili nový murovaný jednolodový chrám, ktorý vydržal do roku 1906.

„Starý chrám, ktorý stal 116 rokov“ už nevyhovoval bol malý a ukázali sa trhliny. Po prejednaní s veriacimi a po zbier

ke finančných prostriedkov mohli sa pustiť do práce na novom chráme. Zbúrali starú cerkev a na jej miesto postavili novú. Základy starej cirkvi sú vo vnútri novej. Stavba je z kameňa a len veľmi málo z tehál. Kameň bol dovážaný z maďarského Bodrogkerezsturu a piesok z Ondavy a -Tople, práce trvali tri roky, skladali peniaze podľa toho koľko mal majetku. Počas budovania sv. bohoslužby sa konali v ľudovej škole oproti cirkvi. Aj na nový chrám prispel starý patrón z rodu Andrassiovcov z Trebišova. Kto bol staviteľom a kto stavbu viedol sa nevie. Hovorí sa, že projekt urobil nejaký Forgáč z Košíc, no sú ľudia čo hovoria, že bol z Peštu. Nič nám nehovorí ani plán, ktorý sa nám zachoval. Je tam iba meno Poľanského ako miestneho farára a kurátorov Ferja a Borovského. Plán bol vypracovaný ešte v roku 1902, To znamená, že už skôr tu mysleli na stavbu avšak nič sa s ňou nerobilo. Až Poľanský spolu s kurátormi tento plán podpísal. Vtedajší kurátori boli: Michal Borovský, Mižanin, Juraj Ferjo, Juraj Borovský, Jacko, Ján Mantič.“

„Oltár v novom chráme chceli postaviť tak isto ako bol v starom chráme – k východu. Avšak, aby bol lepší vzhľad, prístup a estetika, požiadali biskupský úrad o povolenie postaviť oltár smerom na západ“

„Križ na hlavnej veži je zo starej cirkvi. Inventár zo starej cirkvi veriaci porozdávali na niektoré fary. Jeden zvon dali do zvonice do Malého Ruskova. Ďalší predali do Čeloviec, vraj do pravoslávnej cirkvi. Zástavy dali do Kašova a rízy venovali do Bačkova. Na mieste kde stojí chrám bol cintorín. Pri kopaní sa našli hroby“.³⁶

„Údajne pri búraní tohto chrámu bola nájdená fľaša s pamätnou listinou, podľa ktorej chrám stal 250 rokov. To znamená, že bol postavený v roku 1656. Fľašu s listinou znova zamurovali do novej stavby chrámu, nevedno kam.“

V roku 1969 pri oprave fasády chrámu správca farnosti hľadal hluché miesta, ale neúspešne. Údaj v zmienenej listine je v rozpore s historickými údajmi, avšak jedno je isté, že Ruskovčania platili pápežsky poplatok z chrámu už počiatkom 13. storočia.

□

Pred farou bola a je i dnes studňa v ktorej sa vždy svätila „Bohojavlenska voda“. Ľudia túto studňu volali „pījaca studňa“³⁶

□

Súčasný gréckokatolícky chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky bol postavený v historizujúcom miešanom slohu s prvkami ukrajinského baroka a neorománskej architektúry. Táto jedinečná sakrálna pamiatka bola postavená v roku 1909.

Chrám je jednodňovou stavbou s rovným uzáverom presbytéria, na západnej strane má predstavanú vežu s dvoma menšími postrannými vežami. Veže sú kryté barokovými cibuliami.

Lásku k Bohu v roku 1929 veriaci zhmotnili zbierkou výsledkom ktorej bolo vymaľovanie chrámu. Pamiatku na túto udalosť je oferná listina „virnikov“ umiestnená v gr. kat. chráme.

Chrám je príkladom dokonalého zvládnutia techniky fresky a skvelého stvárnenia monumentálneho ikonopiseckého umenia vo vzťahu k architektúre objektu, Na tri podkladné farby /modrá, zelená a hnedo-červená/ maľoval svoj umelecký i duchovný odkaz Jozef Bokšay, ktorý v roku 1929 vymaľoval interiér tohto chrámu, ako prvý vo svojom umeleckom živote.

Svedčí o tom zaznamenaná výpoveď dp. Pavla Dancáka st., ktorý spomína na slová Jozefa Bokšaya, ktoré mu tlmočila jeho dcéra: „ Navštív chrám v Ruskove pri Trebišove, lebo je to prvý chrám, ktorý som celý maľoval sám“.

Jeden zo zakladateľov Zakarpatskej školy výtvarného umenia, národný umelec Ukrajiny Jozef Bokšay vymaľoval interiér ruskovského gréckokatolíckeho chrámu obrazmi svätých, pričom voľné miesta dotváral geometrickým a rastlinným ornamentom maliarsky pomocník Koch. V sakrálnych realistických kompozíciách víťazil realizmus a farebnosť Zakarpatskej školy výtvarného umenia. Svedčia o tom obrazy svätých v životnej veľkosti, umiestnené na bočných stenách chrámu s nápismi v cirkevnoslovančine /starosloviencine/ . Kompozícia diel je podriadená zobrazovanej duchovnej kvalite, ktorá má svoje prísne zákonitosti. Túto skutočnosť potvrdzujú v chráme obrazy sv. Bazila Veľkého, sv. Jána Zlatoústeho, sv. Gregora Bohoslovca, sv. Cyrila a Metóda, sv. Juraja, sv. Antona a zo Starého zákona diela Mojžiš, Prorok Eliáš a kráľ Dávid. ³⁰

Pri maľbe interiéru ruskovského chrámu Ochrany Panny Márie vychádzal Jozef Bokšay z klasických diel talianskeho baroka, ktoré boli plné života, bezhraničnej fantázie, optimizmu a nadšenia. Tieto umelecké prvky možno nájsť v kompozičnom stvárnení všetkých diel v ruskovskom gréckokatolíckom chráme, ale osobitne v troch výjavoch z Písma, ktoré sú umiestnené v klenbe a umelecky zobrazujú narodenie, krst a vzkriesenie Spasiteľa.

Lásku k Spasiteľovi dokázal Jozef Bokšay v chrámovej tvorbe vynikajúco spojiť so životom a každodennou prácou jednoduchých ľudí. Tak rastie jej životná hodnovernosť, pretože veriaci človek vždy vstupoval do vzťahu s obsahom viery, ktorú umelec pretlmočil v charakteristických obrazoch.

Takúto paralelu Bokšayovho duchovného umeleckého vyznania možno nájsť aj v jednom z obrazov v chráme, ktorý má pôvod v roľníckej tradícii väčšiny veriacich tejto farnosti. Bokšay dokázal až prekvapujúco dokonale sklbiť ich prácu s kresťanskou vierou. Jeho zdanlivo jednoduchý motív má hlbokú duchovnú filozofiu. Muž s kosou na ramene a žena so zopätými rukami kľáčia pri zviazanom snope obilia a prosia Presvätú Bohorodičku, ktorá sa zjavuje s rozprestretým omofórom – plášťom – o milosť a ochranu. Pod obrazom je nápis „**Pod tvoju milosť pribíhajem**

“. Nemožno poprieť spätosť tohto diela so zasvätením chrámu Presvätej Bohorodičke.

Krížová cesta v druhej časti chrámovej klenby má jednu zvláštnosť. Medzi jej siedme a

ôsme zastavenie Bokšay kompozične včlenil výjav z Písma, ktorý zobrazuje Krista kráčajúceho s učeníkmi cez pšeničné pole. Jeho vyvýšením nad úroveň ostatných obrazov tohto cyklu autor pravdepodobne naznačil spätosť viery so životom Krista, ktorého vyvrcholením bolo ukrižovanie a zmŕtvychvstanie.

Osobitnú pozornosť si z umelecko-historického a náboženského hľadiska zasluhuje ikonostas. Napriek tomu, že nie je isté, či ho kompozične zostavil Bokšay, alebo sa prispôbil návrhu Jozefa Briešťanského, usudzuje sa, že ide pravdepodobne o Bokšayov návrh. Ikonostas je vernou kópiou trojvežového chrámu. Dve menšie veže vyplňujú priestor na umiestnenie obrazov. Nad cárskymi /kráľovskými/ dverami je Posledná večera. Základné diela, ktoré dotvárajú ikonostas, sú sv. Mikuláš, Presväta Bohorodička, Kristus a Pokrova. Stiesnený priestor neumožnil umelcovi umiestniť nad nimi sviatky Pánove a Presvätej Bohorodičky. Tieto boli kompozične včlenené do priestoru ľavej veže ako aj sviatky Pána, ktoré umiestnil na opačnej strane. Ikony /obrazy/ sa pre Bokšaya stali vizuálnym zobrazením Slova Božieho, ktoré presne umelecky stvárnil, ale vtlačil im aj pečať svojho umeleckého ducha.

Dominantné miesto v chráme má oltárny obraz – Zjavenie Presvätej Bohorodičky v Carihrade - Pokrov. Keďže v tomto chráme je to už tretí obraz s podobnou tematikou, možno umelcov zámer vysvetliť tým, že chcel umocniť zasvätenie chrámu Panne Márii.

Veľkorususkový chrám Pokrova Presvätej Bohorodičky je výrazom duchovnej sily inšpirácie a životného optimizmu umelca, ktorý ho vymaľoval. Je to duchovný odkaz sakrálnej tvorby Jozefa Bokšaya, ktorý je umelecko - historicky nesmierne cenný a zostane navždy klenotom v tomto chráme gréckokatolíckej cirkvi.

V chráme je zvon, ktorý prezentuje zvonolejársku prácu Ignáca Löcherera z Prešova, ktorý ho odliat v roku 1794.

„Duchovný a veriaci museli v rokoch prvej svetovej vojny odovzdať na vojenské účely zvon. Bol to veľký zvon tzv. URBAR“ Zakúpili ho členovia urbariátu.

□

Zvon , to bola radostná udalosť ale zároveň aj sklamanie. (22.11 1924) Ľudia objednali väčší , no ten zvon ktorý došiel bol menší oproti objednanému, preto boli sklamaní. Tento rozdiel dodnes vidno na krosnách vo veži.□ □

□

□

Cerkovníctvo vykonávala jedna rodina dlhé roky a bolo to už dedičné. Ešte za kňaza Pavla Kutku(1881-1899) bol cerkovník Juraj Kučín. Po ňom prevzal cerkovníctvo jeho zať Pavol Puky. Tento zaúčal aj svojho syna, ktorý mu pomáhal, keď už otec nemohol, nastúpil teda jeho syn Ján Puky. Za prácu mal jednu cirkevnú zem v Malom Ruskove a od každej domácnosti 10 korún □ jednu štvrtovku a pol zrna.

□

Dlhé roky bol cerkovníkom Michal Roman, Kudľaková Mária, atď.

□

Oltár rezbársky urobil Helfer z nedalekých Veľat. Ako aj kazateľnicu a bočné oltáriky Božského srdca a Panny Márie.

□

Svietniky pred hlavným ikonostasom zakúpil pre chrám kantor Michal Vasilko v roku 1936.

Ruskovský rodák, zakladateľ Svetového kongresu Slovákov Štefan B. Roman dal niekoľkonásobnú zväčšeninu tohto chrámu postaviť ako katedrálu v Toronte.

Kňazi, ktorí pôsobili vo farnosti:

Jakub Výrovský 1729 - ? za jeho pôsobenia bol postavený druhý drevený chrám vo farnosti.

Ján Bundzak 1795 - 1801

Peter Baluďanský 1801 - 1831 V čase sociálnych nepokojov cholery vzniklo povstanie, ktoré neobišlo ani farnosť Nový Ruskov. Obyvatelia obce zaútočili na faru a chceli zabiť miestneho duchovného. Nevieme či to išlo o kňaza Baluďanského alebo Damjanoviča.

Jozef Damjanovič 1831 - 1852

Juraj Gulovič 1852 - 1853 Farnosť zastupuje farár z Vojčíc. S pravdepodobnosťou sa pričínal o výstavbu novej farskej budovy v Novom Ruskove.

Jozef Gulovič 1853 - 1881 Výchrica v roku 1864 strhla vežu a následne bola postavená nová.

Pavol Kutka 1881 - 1899 Farská budova (postavená v rokoch 1801-1802 ?) bola prebudovaná a dostala túto podobu L.

Michal Sabadosh 1899 - 1904 Odišiel do Vojčíc

Teodor Manajlo 1904 Farnosť zastupuje duchovný z Čeloviec

Július Pol'anský 1904 - 1914 Na farnosť prišiel z farnosti Dvorianky. V rokoch 1906 - 1909 stará sa o výstavbu nového chrámu.

Jeney Daniel 1914 – 1915 Administrátorom farnosti je duchovný zo Zbehňova.

Konštantín Bačinský 1915 - 1935 Za jeho účinkovania bol vymaľovaný chrám.

Viktor Damjanovič 1935 - 1936 Farnosť spravuje duchovný z Nižného Žipova

Ján Malinič 1936 - 1951 Podpísal pravoslávie, potom odvolal súhlas a následne odišiel

V dobe zrušenia gréckokatolíckej cirkvi tu pôsobili:

1951 - 1952 Farnosť bez duchovného (*Vykonávali sa tajné bohoslužby za zatemnenými oknami v domácnostiach veriacich, alebo v chráme sa vysluhovala bohoslužba bez kňaza*)

Vladimír Petráško 1952 - 1963 Ako gréckokatolícky kňaz podpísal pravoslávie. Pri obnovení gr. kat. cirkvi stal sa znova jej kňazom.

Vasil' Dacej 1963 - 1966 Kňaz, ktorý po obnovení gr. kat. cirkvi sa prihlásil do gr. kat. cirkvi.

Július Bokšay 1966 - 1967 správca farnosti v Trebišove spravuje farnosť.

Ako gr. kat. podpísal pravoslávie, ale po obnovení gr. kat. cirkvi opäť sa stal jej kňazom.

Obnovenie gréckokatolíckej cirkvi

Pavel Dancák 1967 – 1989 V roku 1968 prihlásil sa do gr. kat. cirkvi. Akčný výbor. V roku 1969 bol chrám nanovo zvonku omietnutý a urobila sa v ňom nová elektroinštalácia. V roku 1979 bol postavený nový murovaný farský dom. V rokoch 1989-1990 je vymenovaný za riaditeľa biskupského úradu v Prešove.

Miroslav Dancák 1989 – 1990 Správca farnosti vo Vojčiciach zastupuje farnosť a v čase neprítomnosti riaditeľa BÚ administruje farnosť.

Pavel Dancák 1990 - 2003 Správca farnosti. V roku 1999 bol obnovený interiér chrámu- rekonštrukcia malieb.

Peter Labanič 2003

□

- - - - -

V roku 1981 bol založený cirkevný zbor ako mládežnícky pod vedením Anny Serbinovej r. Hudákovej a postupne prešiel na zbor dospelých. Zbor mladých viedla Ing. Alica Capiková a zbor dospelých Anna Serbinová. Po zlúčení viedla zbor dospelých Ing. Alica Capiková a po nej zbor prevzala Mária Frágnerová.

Spolok sv. Cyrila a Metoda bol založený v roku 1996. Mal 50 členov a predsedníčkou spolku je od počiatku Ružena Ferjová. Spolok má svoju mini knižnicu. Arcibratstvo po jeho obnovení malo 130 členov. Okrem neho má svoju činnosť aj doterajší spolok sv. ruženca.

Kantori okrem učiteľov boli: Michal Serbin, Michal Polák, Andrej Serbinčík a v súčasnosti je Ing. Michal Hatrák.

Vedenie matrík je od roku 1732. Na farskom úrade sa v opisoch zachovali od roku 1860 a ostatné sú v štátnom oblastnom archíve v Košiciach.

Z obce pochádzajú títo kňazi: Teodor Bačinský, Jozef Borovský, Alexander Bačinský, Juraj Roman, Jozef Dandár, Ján Jurko, Miroslav Dancák, Pavol Dancák, Marcel Pisio, Peter Oľšavský, Michal Leščišin.

Myšlienka spojiť mladých a dospelých s bicyklami na cestách vznikla v roku 1999. Otcom tejto tradície sa stal Pavel Dancák, bývalý správca farnosti v Novom Ruskove. Pod heslom "Pozvanie do tretieho tisícročia na mládežnícku cyklistickú túru trebišovského protopresbyterátu" sa vydali cyklisti po našich dedinách a zastavovali sa v jednotlivých chrámoch na krátku modlitbu a oboznámenie s dejinami chrámu a dediny.

Najstarší kalich je z roku 1751 a jeho autorom je pravdepodobne Ján Szilassy.

K smutnej udalosti došlo v roku 2000, keď z chrámu bola odcudzená monštrancia ako aj evanjelium.

Za zmienku stoja aj chrámy v Malom Ruskove

Základný kameň grécko – katolíckeho chrámu v Malom Ruskove bol posvätený v roku 1997 a stavba bola posvätená o rok na to. Chrám je zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi.

Kostol panny Márie kráľovnej

Kostol panny Márie kráľovnej v Malom Ruskove bol konsekrovaný 21. júna 1998 o dva roky na to kedy 8.9.1996 boli vysvätené základy a základný kameň. Obec Nový Ruskov odpredala pozemok za symbolickú 1 Sk a na stavbu prispelo nielen farníci ale aj jednotliví veriaci z vyše 200 dedín blízkeho či vzdialeného okolia. Rímskokatolícka farnosť je filiálkou farnosti Plechotice.